

MILIEU- EN NATUURRAAD VAN VLAANDEREN

Advies

van 18 december 2003

over het Ontwerp Uitvoeringsplan

Bagger- en Ruimingsspecie

2003 | 72

D/2003/7080/A72

Overname wordt verwelkomd, mits bronvermelding

© 2003 Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen
Kliniekstraat 25, 4de verdieping
B-1070 Brussel
tel. 02-558 01 30
fax 02-558 01 31
e-mail: info@minaraad.be
internet: www.minaraad.be

Inleiding

De MiNa-Raad ontving brieven van zowel Vlaams minister van Leefmilieu, Landbouw en Ontwikkelingssamenwerking Ludo Sannen, op 18 november 2003, als van de OVAM, de Openbare Afvalstoffenmaatschappij voor het Vlaamse Gewest, op 31 oktober 2003 omtrent een adviesvraag over het ontwerp Uitvoeringsplan Bagger- en Ruimingsspecie.

Daarbij werd aan de MiNa-Raad meegedeeld dat het ontwerpplan, overeenkomstig artikel 36, §3 van het decreet van 2 juli 1981, bij uittreksel bekend gemaakt in het Belgisch staatsblad, gedurende een termijn van 3 november 2003 tot en met 2 januari 2004 bij alle Vlaamse gemeenten en de OVAM ter inzage zou liggen. Het ontwerpplan kon eveneens via het internet ingekeken worden.

Overeenkomstig het eerder vermelde artikel 36, §3 werd aan de MiNa-Raad verzocht om een met redenen omkleed advies uit te brengen binnen een vervaltermijn van twee maanden te rekenen na ontvangst van het ontwerp.

Tijdens de voorbereiding van dit advies lichtte de OVAM het ontwerpplan toe voor de MiNa-Raad op 26 november 2003 en nam een afvaardiging van de Raad ook deel aan een studiedag “Waarheen met bagger- en ruimingsspecie” ingericht door de OVAM op 2 december 2003 te Antwerpen.

Het ABVV, de ACLVB, het ACV, de Boerenbond, de UNIZO en het VEV onthouden zich bij dit advies omdat ze over hetzelfde onderwerp in de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen advies uitbrengen.

Prof. dr. R. F. Verheyen
Voorzitter MiNa-Raad

Advies

1. Algemeen

- [1] **Algemene beoordeling van de planinhoud is positief.** De MiNa-Raad is tevreden dat de problematiek van bagger- en ruimingsspecie planmatig wordt aangepakt. De Raad had de aanpak via een sectoraal Uitvoeringsplan Bagger- en Ruimingsspecie reeds gevraagd in zijn advies over het ontwerp Uitvoeringsplan Organisch Biologisch Afval¹.

Globaal gezien is de Raad ook tevreden over de inhoudelijke aanpak van de problematiek. Zo vindt hij de principes van integratie en de toepassing van de ladder van Lansink terug.

- [2] **Doorgaan met dit plan.** De analyse van de problematiek van bagger- en ruimingsspecie heeft bevestigd dat een snelle en efficiënte oplossing dringend nodig is. Niet alleen om hydraulische of nautische redenen is de situatie zo prangend, de MiNa-Raad benadrukt dat ook om milieuredenen het oplossen van de problemen dringend noodzakelijk is. Bovendien moet ongeacht de reden tot baggeren of ruimen van slib in iedere fase zorg besteed worden aan het voorkomen van milieuhinder. Alhoewel de Raad – zoals verder blijkt uit dit advies – nog belangrijke aanvullingen en verduidelijkingen van het ontwerpplan vraagt, meent hij toch dat dit ontwerpplan een goede aanzet vormt.

De MiNa-Raad wil daarom alle beleidsverantwoordelijken en actoren er met klem op wijzen dat kritische bedenkingen op dit plan niet mogen aangegrepen worden om het plan terzijde te schuiven. Dat zou immers niets bijbrengen tot de oplossing van de nijpende problematiek maar de hydraulische en nautische problemen eerder doen toenemen of

1) MiNa-Raad, Advies van 4 juni 1999 over het ontwerp

Uitvoeringsplan Organisch Biologisch Afval 1999-2003,

ed. 1999/11, p.15-16/36.

afwentelen op andere milieucompartimenten. De Raad pleit er dan ook voluit voor om er na de bijsturing van het plan snel mee vooruit te gaan.

- [3] **Een geïntegreerde aanpak nog verder uitwerken.** De oorzaken, de gevolgen en de oplossingen van de slibproblematiek gaan telkens diverse aspecten van de samenleving aan. De aanpak moet bijgevolg geïntegreerd zijn. In de inleiding van Deel IV Programmering van het ontwerpplan (p.93) wordt dit uitdrukkelijk erkend en onderlijnd. De MiNa-Raad vindt echter dat het plan tegelijk te vrijblijvend is: *“Ook met deze beleidsdomeinen moet via overleg voor de nodige afstemming worden gezorgd.”* De Raad had er de voorkeur aan gegeven dat dit overleg reeds gestart was en in het ontwerpplan reeds tot concrete voorstellen had geleid.

Een andere concrete vaststelling is dat bepaalde aspecten en gevolgen van de integratie onderbelicht zijn. Zo wordt heel duidelijk gemaakt dat het beleid inzake riolering en waterzuivering cruciaal is voor de kwalitatieve preventie. Het beleid voor waterbodems mag echter niet het slachtoffer worden van een gebrek aan budgettaire middelen terzake. Waterzuivering neemt immers een steeds groter aandeel uit het totaal van de begrotingsmiddelen. Het stijgt van 55,8% in 2003 naar 62% voor 2004. Volgens de Raad² moet een structurele oplossing gevonden worden voor de financiering van de waterzuivering. Het financieringsluik (zie verder) van het slibdossier toont aan dat de financiële behoeften voor een milieuverantwoorde ruiming, verwerking en berging aanzienlijk zijn. Bovendien is ook dit dossier dringend aan een oplossing toe. Daarom mag aan de financiële aanspraken van beide dossiers op een beperkt budget niet voorbij worden gegaan. Andere voorbeelden betreffen de aanpak van erosiebestrijding en het delfstoffenbeleid (zie verder).

- [4] **Een degelijk onderbouwd financieringsluik ontbreekt.** In vergelijking met de inhoudelijke aspecten van het plan is het financieringsluik zeer beperkt uitgewerkt. Behoudens een summiere inschatting van de budgettaire behoeften, geeft het plan niet aan of de overheid bereid is om de noodzakelijke financiële inspanningen te leveren, noch hoe zij dat zal doen. De beperkte budgettaire middelen maken het alleszins noodzakelijk dat er gewerkt wordt aan een urgentiesysteem dat rekening houdt met diverse parameters zoals ondermeer de kwaliteitsdoelstelling van de waterloop, de waterkwaliteit, de nalevering van verontreiniging uit de waterbodem en de hydraulische problemen die in het kader van het (deel)bekkenplan moeten kunnen leiden tot prioritering van de bagger- en ruimingswerken.

De Raad mist ook iedere verwijzing naar – laat staan concretisering van – het instrumentarium om het principe ‘de vervuiler betaalt’ (voor de slibproblematiek in de toekomst) af te dwingen. De Raad suggereert ook te onderzoeken hoe het principe van de kostenterugwinning uit de Kaderrichtlijn Water³ zal worden toegepast.

2) MiNa-Raad, Advies van 18 december 2003 over het Milieujaarprogramma 2004.

3) Richtlijn 2000/60/EG van het

Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid, L 327/1 Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen, 22 december 2000, 72 p., Overwegingen (38) tot 41 en Artikel 9.

Zo is er sprake van ‘geëigende fondsen’ (actie 6) via welke extra middelen voorzien worden voor de waterloopbeheerders om niet zandrijke en niet-rechtstreeks herbruikbare specie te ruimen en te verwerken. Het is echter niet duidelijk over welk fonds het gaat en hoe het zal gevuld worden. Onder actie 9 wordt voor lokale besturen een subsidie van 30% voorzien in de ruimings- en verwerkingskosten indien een overeenkomst met een verwerker wordt aangegaan (periode 2005-2010). Ook hiervoor is niet duidelijk hoe de uitgaven voor die subsidie gefinancierd zullen worden.

Het ontwerp Uitvoeringsplan (p.115) erkent dat lokale besturen worden geconfronteerd met hoeveelheden specie die in verhouding tot de budgetten waarover ze beschikken groot zijn. In die omstandigheden zou het volgens de MiNa-Raad niet verwonderlijk zijn dat die besturen niet veel verder (kunnen) komen dan bagger- en ruimingswerken om hydraulische redenen. De Raad dringt daarom ook aan op een afzonderlijke betoelaging van lokale besturen voor het ruimen of baggeren van waterlopen om milieuhygiënische of ecologische redenen.

Zoals hiervoor reeds aangehaald, bedraagt de toelage van actie 9 30% van de kosten voor ruiming en voor verwerking mits de specie ook verwerkt wordt. De beslissing om al dan niet te verwerken is echter niet altijd de keuze van de waterloopbeheerder. De verwerkbaarheid van de specie hangt immers af van de samenstelling. Het ruimen van specie zou bijgevolg enkel gesubsidieerd worden als het slib kan verwerkt worden en effectief ook verwerkt wordt. In die zin lijkt het niet rechtvaardig dat besturen geen recht op subsidie voor het ruimen hebben, wanneer ze te maken krijgen met specie die niet verwerkt moet of kan worden, alhoewel de berekeningsformule voor de subsidie ook een component voor het ruimen bevat.

Daartegenover staat dat lokale waterloopbeheerders hoe dan ook de taak hebben om waterlopen te ruimen om hydraulische redenen en dat de MiNa-Raad (zie vorige alinea) voorstelt om hen – los van de 30%-subsidie van actie 9 – te betoelagen voor het ruimen om ecologische of milieuhygiënische redenen. In die context suggereert de MiNa-Raad om in de berekening van de toelage van actie 9 de component voor het ruimen van verwerkbare specie niet op te nemen. Als compensatie en ook om het verwerken van specie te stimuleren, kan een hoger subsidiepercentage toegekend worden op de kosten van het verwerken van de specie.

De Raad merkt ook op dat de betoelaging in actie 9 niet beperkt zou mogen worden tot besturen die een contract afsluiten met een verwerker. Een lokaal bestuur dat beslist om in eigen beheer, al dan niet in intergemeentelijk verband, het ruimingsslib te verwerken, moet op dezelfde tegemoetkoming kunnen rekenen.

De oorzaken van de huidige problematiek situeren zich vooral in het verleden en de verantwoordelijken zijn bovendien heel moeilijk te traceren. Verder in het advies suggereert de Raad de invoering van heffingen met een regulerend of gedragssturend karakter (storfheffingen en heffingen op het gebruik van primaire delfstoffen). Daarnaast pleit de Raad ook voor de bijsturing van de heffing op de lozing op oppervlaktewater voor finan-

cieringsdoelstellingen. De Raad heeft in het verleden reeds gesteld dat heffingen met regulerend karakter niet geschikt zijn voor structurele financiering van permanente overheidsuitgaven. Voor die uitgaven is een financiering uit de algemene middelen aangewezen. De in de tijd afnemende opbrengst van regulerende heffingen kan wel aangewend worden voor financiering van tijdelijke extra overheidsuitgaven zoals de sanering van historische waterbodemonverontreiniging. Garanties op het vlak van financiering zijn des te meer noodzakelijk gezien de strakke timing die het plan oplegt voor een aantal structurele acties.

- [5] **Timing verfijnen.** Alhoewel de Raad ervoor pleit dat het plan zo snel als mogelijk in uitvoering zou gaan, meent hij toch dat sommige acties heel ambitieus zijn. Dat leidt tot een optimistische tijdsplanning. Enkel mits een snelle concretisering van een aantal maatregelen in het plan en mits voldoende financiële middelen voorhanden zijn, zal de timing kunnen gehaald worden. Bij wijze van voorbeelden vermeldt de Raad:
- In de taakstellingen 3 en 4 (p.113) waarin wordt aangegeven dat vanaf 2005 herbruikbare specie maximaal dient ingezet voor hergebruik als bodem of als bouwstof. Vanaf 2005 is een scheiding van zandrijke niet rechtstreeks herbruikbare specie met een scheidingsrendement van 90% verplicht. Het aanbod slib voor verwerking wordt in 2005 geraamd op meer dan anderhalf miljoen ton, waarvoor op dit ogenblik voor 626.000 ton geen verwerkingscapaciteit beschikbaar is (p.88). De MiNa-Raad concludeert en benadrukt dat deze verwerkingscapaciteit in quasi 1 jaar tijd moet gerealiseerd worden.
 - Een gestructureerde aanpak van waterbodemproblematiek op niveau van de (deel-)bekkens wordt uitgewerkt in een waterbodembeheerplan dat een onderdeel zal zijn van het (deel-)bekkenplan. Op dit ogenblik is slechts het ontwerp Netebekkenplan ongeveer afgerond. Het ontwerp bekkenbeheerplan voor het IJzer- en Denderbekken is tegen ten laatste 2004 voorzien. De andere ontwerp bekkenplannen zouden ten vroegste eind 2006 afgerond zijn (p.99). Het ambitieniveau van het ontwerp Uitvoeringsplan, dat voor het grootste deel verder bouwt op de prioritering die wordt bepaald in het (deel)bekkenplan, lijkt daarmee niet in overeenstemming. Daarom dringt de Raad er op aan dat in de andere bekken dringend stappen gezet worden om de bekkenplannen tot een goed einde te brengen en dat daarvoor ook het nodige personeel en de nodige middelen worden voorzien.

2. Specifieke opmerkingen

- [6] **Een geïntegreerde aanpak van erosiebestrijding.** In Deel II Analyse, 7.2 Knelpunten op het vlak van preventie (p.49) wordt gesteld dat maatregelen op het vlak van erosiepreventie gekend zijn, maar nog onvoldoende in de praktijk worden gebracht. Men stelt verder dat om een betekenisvolle trendbreuk te realiseren in de problematiek van erosie en afspoeling wordt aangevoeld dat er op termijn nood is aan juridische instrumenten die in

bepaalde omstandigheden erosiebestrijding kunnen afdwingen. In Deel IV Programmering (Actie 2, p.105) is echter slechts sprake van een voorstel voor een financiële regeling in het kader van de beheersovereenkomsten waardoor landbouwers zouden kunnen vergoed worden voor zeer efficiënte en brongerichte maatregelen voor erosiebestrijding.

De erkenning van de erosieproblematiek is op zich reeds positief. De huidige maatregelen zijn evenwel te vrijblijvend om effectief te zijn. Overigens zijn de budgettaire middelen nu (2003) al ontoereikend om aan alle aanvragen tegemoet te komen⁴. De ingrepen moeten verder kunnen gaan dan de maatregelen die momenteel ondermeer worden voorgesteld in het kader van de Code van goede landbouwpraktijken⁵. De MiNa-Raad onderschrijft de vraag om juridische instrumenten op niveau van het Vlaamse Gewest om in bepaalde omstandigheden erosiebestrijding te kunnen afdwingen. De afbakening van oeverzones zou een nuttig instrument kunnen zijn in de strijd tegen erosie. Maar het moet bijvoorbeeld in bepaalde specifieke situaties ook mogelijk zijn om omwille van erosiebestrijding teelttechnische maatregelen op te leggen of om weiland te beschermen en om akkerland om te zetten in weiland. Dat zou kunnen gebeuren via landinrichting, ruilverkaveling of eventueel zelfs in uitvoering van de minimumeisen inzake goede landbouw- en milieuconditie in het kader van de hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid⁶.

[7] **Gebiedsgerichte lozingsvoorwaarden en lozingsnormen.** Actie 4 betreft “Realiseren van kwalitatieve preventie van bagger- en ruimingsspecie” en stelt dat zowel de kwaliteitsdoelstellingen voor oppervlaktewater als de lozingsnormen voor afvalwater worden geëvalueerd met betrekking tot de waterbodempromblematiek. Per bekken wordt bekeken wat de probleemparameters zijn en waar de verontreiniging zich bevindt. Voor bepaalde parameters kunnen dan bijzondere lozingsnormen worden opgesteld, die afwijken van de algemene lozingsnorm. Ook de bestaande lozingsvergunningen kunnen worden afgestemd op de noden van de waterbodem.

4) M. Swerts en L. Vandekerckhove (AMINAL – afdeling Land), Studiedag “Waarheen met bagger- en ruimingsspecie?”, Antwerpen, 2 december 2003. 5) Code van Goede Landbouwpraktijken - nutriënten: grasland en voedergewassen, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Relaes J., Afdeling Land- en Tuinbouw, Brussel, 2000, p. 1.46-1.47. MiNa-Raad, Advies van 16 januari 2003 over de wijzigingen 2002 van	het Programmeringsdocument voor het Vlaams Programma Plattelandsontwikkeling 2000-2006 (PDPO), Ed. 2003/3, 23 p. 6) Verordening (EG) Nr.1782/2003 van de Raad van 29 september 2003 tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor regelingen inzake rechtstreekse steunverlening in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en tot vaststelling van bepaalde steunregelingen voor landbouwers	en houdende wijziging van de Verordeningen (EEG) nr.2019/93, (EG)nr.1452/2001, (EG)nr.1453/2001, (EG)nr.1454/2001, (EG)nr.1868/94, (EG)nr. 1251/1999, (EG)nr.1254/1999, (EG)nr.1673/2000, (EEG)nr.2358/71 en (EG)nr.2529/2001, Publicatieblad van de Europese Unie, L270, 21 oktober 2003, 69 p. – Art. 5 (p.8) en Bijlage IV (p.58)

De Raad ondersteunt dit maar vraagt garanties dat het daadwerkelijk in de praktijk wordt gebracht, want in het verleden was het ook de bedoeling om op basis van AWP 2-plannen bijzondere milieuvergunningsvoorwaarden op te leggen. In de praktijk gebeurt dat evenwel niet systematisch.

De Raad wijst er nog op dat het voorkomen van probleemparameters in het slib slechts moet leiden tot ingrepen op de lozingen als die probleemparameters ook in de lozingen voorkomen.

- [8] **Hergebruik als secundaire grondstof.** Overeenkomstig het Vlarea-scenario uit het ontwerpplan wordt specie die voldoet aan de Vlarea/Vlarebo norm voor hergebruik als bodem of als bouwstof vanaf 2005 maximaal ingezet (taakstelling 3). Omtrent de afzet stelt het plan dat om vanuit het beleid consequent te kiezen voor het sluiten van de kringloop de afzet van secundaire grondstoffen afkomstig van bagger- en ruimingsspecie moet gestimuleerd worden. Een mix van instrumenten moet daarvoor een doorbraak op de markt realiseren om de zwakke marktpositie van recyclageproducten uit bagger- en ruimingsspecie te versterken.

Ook het decreet van 4 april 2003 betreffende de oppervlakedelfstoffen (Art. 3) voorziet als basisdoelstelling: “ten behoeve van de huidige en toekomstige generaties, op een duurzame wijze te voorzien in de behoefte aan oppervlakedelfstoffen”. De concretisering daarvan voorziet ondermeer: “5° het aanmoedigen van het gebruik van volwaardige alternatieven voor primaire oppervlakedelfstoffen en het maximaal hergebruik van afvalstoffen, zodat de behoefte aan primaire oppervlakedelfstoffen ingeperkt wordt”. De maatregelen die worden getroffen en acties die worden ondernomen voor volwaardige alternatieven worden beschreven in het oppervlakedelfstoffenplan (Art. 5). De Vlaamse regering kan binnen de beschikbare begrotingsmiddelen, ter stimulering van het gebruik alternatieve materialen subsidies verlenen (Art. 28).

In zijn advies over het voorontwerp van decreet⁷ heeft de Raad ook gepleit voor een mix van instrumenten. Hij vond het subsidiëren van het gebruik van alternatieve materialen een belangrijk instrument maar onvoldoende om de doelstelling efficiënt en effectief te bereiken. Uit zijn lijstje met suggesties vindt de Raad er nu, in het voorliggende ontwerpplan enkele terug. De Raad geeft daarom ook zijn uitdrukkelijke steun aan:

- het invoeren van een stortverbod voor zandrijke en/of herbruikbare specie vanaf 2005 (Actie 12) en
- het voorstel om in bestekken voor openbare werken, infrastructuurwerken, natuurinrichtingsprojecten, ... bepalingen op te nemen die stellen dat er een voorkeur is van de overheid om secundaire grondstoffen te gebruiken (Actie 11).

In zijn advies over het ontwerp van besluit aangaande het oppervlakedelfstoffendecreet⁸ stelde de Raad vast dat via het ontwerp van besluit geen uitvoering werd gegeven aan het

7) MiNa-Raad, Advies van 4 oktober 2001 over het voorontwerp van decreet betreffende de oppervlakedelfstoffen, Ed. 2001/31, p.22-23/26.

8) MiNa-Raad, Advies van

Artikel 28 van het decreet. Bovendien stelde de memorie van toelichting bij het uitvoeringsbesluit dat alle artikelen die nadere uitvoeringsmodaliteiten behoeftten in het ontwerp waren opgenomen. De Raad vroeg en vraagt derhalve opnieuw dat de nodige initiatieven worden opgestart zodat het algemeen oppervlaktedelfstoffenplan en de subsidieregeling gelijktijdig van kracht worden.

Actie 11 stelt nu opnieuw dat voor primaire oppervlaktedelfstoffen waarvoor substitutiematerialen op basis van verwerking van onder meer bagger- en ruimingsspecie bestaan, een combinatie van subsidies met een heffing het meest aangewezen lijkt. Bijgevolg stelt het plan voor dat de mogelijkheid van een verplichte bijdrage van de delfstofontginner aan een fonds voor recuperatie van secundaire grondstoffen uit afvalstromen ook bekeken dient te worden⁹. De Raad sluit zich daarbij opnieuw aan. De Raad vroeg en vraagt nog steeds met aandrang dat een heffing ingevoerd wordt op primaire delfstoffen waarvoor een alternatief bestaat en vraagt daarvoor een wijziging van het oppervlaktedelfstoffen-decreet. De invoering van regulerende heffingen op de in Vlaanderen gebruikte primaire delfstoffen kan bijdragen tot een duurzamer grondstofgebruik en tot een substitutie van primaire grondstoffen door alternatieve materialen. Daardoor worden stofkringlopen beter gesloten.

Indien de overheid het echter niet opportuun zou (blijven) vinden om een heffing in te voeren op het gebruik van primaire delfstoffen waarvoor alternatieve materialen bestaan, dan zal de gebrekkige afzet van de alternatieve materialen kosten en andere consequenties meebrengen voor de overheid.

[9] **Andere heffingen.** De veroorzaker van actuele problemen met de hoeveelheid specie in waterbodems en de verontreiniging daarvan, is dikwijls moeilijk te achterhalen. En als hij toch te achterhalen zou zijn, is het nog steeds bijzonder moeilijk om zijn aandeel in het geheel te bepalen. Bovendien hebben de waterloopbeheerders slechts uitzonderlijk controle op het aanbod en de kwaliteit van de specie. Ze worden er wel mee geconfronteerd en moeten het vervolgens ruimen en verwerken. De bestaande heffing op storten is noch regulerend, noch financierend (p.130). De Raad onthoudt verder dat het ontwerpplan:

- een stortverbod voorziet voor zandrijke en/of herbruikbare specie vanaf 2005 (actie 12)¹⁰;
- vanaf 2005 zandafscheiding wil toepassen bij alle zandrijke niet-rechtstreeks herbruikbare specie met een scheidingsrendement van 90% (taakstelling 4);
- tegen 2015 50% van de niet-zandrijke en niet-rechtstreeks herbruikbare bagger- en ruimingsspecie wil verwerken volgens de beste beschikbare verwerkingstechnieken (taakstelling 5).

6 november 2003 over het ontwerp van besluit aangaande het oppervlaktedelfstoffen-decreet, Ed. 2003/63, 18 p.

9) Tegelijk ligt de ambitie vrij laag,

want in het Deel v Effecten, 2 Financiële effecten (p.131) worden slechts bedragen pro memorie ingevuld.

10) Storten van zandrijke en/of her-

bruikbare specie kan vanaf 2005 alleen maar ten gevolge van calamiteiten of indien de nodige verwerkingscapaciteit niet tijdig werd gerealiseerd.

Indien de stortheffing geen gedragssturend effect heeft op de lokale waterloopbeheerders, komt ze neer op een “vestzak/broekzak”-operatie. Onder die omstandigheden is de MiNa-Raad geen voorstander van een heffing op storten zoals voorzien in Deel v. Effecten, 2 Financiële effecten (p.131).

De Raad vindt daarom dat een stortheffing slechts zinvol is als er een regulerend effect vanuit gaat om het verwerken van niet-zandrijke en van niet-rechtstreeks herbruikbare baggerspecie te stimuleren.

Aangaande de inkomsten via een heffing op emissies (lozingen) meent de MiNa-Raad echter wel – en dat in tegenstelling tot het plan (p.131) – dat de heffing kan bijgestuurd worden. De Raad meent dat heffingen op (rest)lozingen op oppervlaktewater a rato van de kwantitatieve bijdrage (zwevende stoffen, BOD, ...) en de kwalitatieve bijdrage (zware metalen) tot de slibproblematiek verantwoord zijn. Dit impliceert een bijsturing van de heffing op de lozing op oppervlaktewater. Aangezien ook andere stoffen problematisch zijn voor de afzet en/of de berging van de specie (bijvoorbeeld organische micro-polluenten), wordt dat ook een argument voor de herziening van de heffing. Die andere stoffen zouden ook in de heffingsbasis moeten opgenomen worden.

[10] **Bijkomende criteria voor stortplaatsen.** Bij actie 13 wordt vastgesteld dat er bijkomende behoefte is aan stortcapaciteit voor de planperiode 2005-2014. Bij de vergunningsprocedure van nieuwe stortcapaciteit moeten de beleidslijnen van het Uitvoeringsplan worden geïmplementeerd, waarbij regels omtrent de vergunde capaciteit, de schaal van de stortplaats en de toekenning van vergunningen aan publieke of gemengde bedrijven centraal staan.

De Raad meent echter dat dit onvoldoende is en dat in het Uitvoeringsplan verfijningen en bijkomende acties voor het uitwerken van criteria nodig zijn om er voor te zorgen dat:

- niet herbruikbare specie op de meest geschikte stortplaats terecht komt;
- voorwaarden opgelegd moeten worden voor het bestemmen van bestaande stortcapaciteit voor berging van specie;
- criteria vastgelegd worden voor de inplanting van nieuwe stortplaatsen.

Van de specie die niet geschikt is voor het gebruik als bodem of als bouwstof blijkt een gedeelte te voldoen aan de Europese criteria voor stortplaatsen voor inerte afvalstoffen¹¹. Vanuit overwegingen van budget, draagvlak, ... is het in het belang van de overheid dat de specie terecht komt op de stortplaatsen met de best passende aanvaardingscriteria en niet op een stortplaats van een strengere (lagere) categorie¹². De Raad wenst dat hiermee

11) Beschikking van de Raad van 19 december 2002 tot vaststelling van criteria en procedures voor het aanvaarden van afvalstoffen op stortplaatsen overeenkomstig artikel 16

en bijlage II van Richtlijn 1999/31/EG betreffende het storten van afvalstoffen, Publicatieblad van de Europese Unie, L11, 16 januari 2003, p.27-49.

12) Momenteel wordt de te storten specie bijna uitsluitend afgevoerd naar categorie 1-stortplaatsen, terwijl vaak categorie 2- of zelfs categorie 3-stortplaatsen zouden voldoen.

rekening zou gehouden worden bij het opmaken van het plan zowel voor de raming en de invulling van de specifieke nodige stortcapaciteit als voor regels bij het vergunnen van de berging van specie op bestaande en op nieuwe stortplaatsen.

Omtrent het bestemmen van bestaande stortcapaciteit voor het bergen van niet-verwerkbare specie meent de Raad dat alleszins moet afgewogen worden of dit al dan niet van invloed is op het afvalbeleid. Dezelfde capaciteit kan immers maar één keer gebruikt worden.

Vlarem II (Art. 5.2.4.3.1.) stelt dat “een stortplaats moet qua ligging en ontwerp voldoen aan de noodzakelijke voorwaarden ter voorkoming van verontreiniging van bodem, grondwater of oppervlaktewater, alsmede aan de voorwaarden waarmee een doeltreffende opvang van percolaat wordt gewaarborgd in de gevallen volgens de voorschriften zoals verder voorzien”. De MiNa-Raad meent dat het aspect ‘ligging’ of inplanting van nieuwe stortplaatsen ook moet getoetst worden aan andere criteria zoals situering ten aanzien van de ligging van de specie in situ, van andere ruimtelijke bestemmingen, mogelijkheden tot nabestemming, enz.

[11] **Afstemmen van normen.** Overeenkomstig het ontwerp van uitvoeringsbesluit op het oppervlaktedelfstoffendecreet (Hoofdstuk v) regelt de Vlaamse regering de regels tot vaststelling van de natuurlijke samenstelling van oppervlaktedelfstoffen (Art.26). Indien de primaire oppervlaktedelfstoffen daaraan beantwoorden, wordt door de administratie een certificaat van herkomst afgeleverd dat het gebruik van deze primaire oppervlaktedelfstoffen regelt. Het ontwerp van besluit van de Vlaamse regering houdende regels tot uitvoering van het oppervlaktedelfstoffendecreet (Art. 7.) legt vast wanneer een oppervlaktedelfstof voldoet aan de natuurlijke samenstelling én dat oppervlaktedelfstoffen met een natuurlijke samenstelling een milieuhygiënische kwaliteit bezitten die vrij gebruik ervan toelaat.

In zijn advies over het ontwerp van uitvoeringsbesluit¹³ vergeleek de Raad de voorgestelde ‘natuurlijke samenstelling van oppervlaktedelfstoffen’ met de normen opgenomen in Vlarea/Vlarebo voor de toepassing van uitgegraven bodem als secundaire delfstof. De MiNa-Raad concludeerde dat een eenduidig normeringskader onvermijdbaar is voor alle stoffen (inclusief delfstoffen) die als bodem gebruikt worden. De Raad vroeg dat OVAM en ANRE dit normeringskader uitwerken en dat in afwachting ervan ook voor primaire delfstoffen de huidige Vlarebo-normen zouden gelden indien ze als bodem worden gebruikt. De Raad wees er tot slot op dat een eenduidig normeringskader van groot belang is om de alternatieven voor primaire oppervlaktedelfstoffen te kunnen stimuleren. De Raad herhaalt zijn opmerking en wil ze bovendien niet beperken tot de toepassing als bodem maar ook uitbreiden naar een toepassing van primaire delfstoffen als niet vormgegeven bouwstof.

13) MiNa-Raad, Advies van 6 november 2003 over het ontwerp van besluit aangaande het oppervlaktedelfstoffendecreet, Ed. 2003/63, 18 p.

[12] **Terugstorten in de waterloop of in het mariene milieu beperken.** Het Analysedocument bij het ontwerpplan¹⁴ merkt op dat op grote schaal specie wordt teruggestort (in zee of in de waterloop). Naar schatting gaat het jaarlijks om 15,8 miljoen m³, waarvan 15,5 miljoen m³ terug in de waterloop wordt teruggestort en 300.000 m³ in zee. Voor het terugstorten in de waterloop is VlareM van toepassing en specifiek voor de Westerschelde geldt de Nederlandse Wet Verontreiniging Oppervlaktewater. Voor het terugstorten in zee geldt enerzijds de federale Wet ter bescherming van het mariene milieu voor de territoriale wateren en anderzijds het OSPAR-verdrag voor de maritieme zone. Uitgangspunt is dat enkel die specie kan worden teruggestort die geen impact heeft op het ecosysteem.

In 2003 bedroeg de Belgische zandwinning op zee bijna 1,9 miljoen m³ of 3 miljoen ton¹⁵. Uit een simulatie blijkt dat om aan de behoeften te kunnen blijven voldoen, een verhoging van de winning met 1,4 miljoen ton zeezand én verhoogde invoer (bovenop de bestaande import van ca. 10 miljoen ton) nodig zijn. Marien zand wordt voor drie doeleinden gebruikt: (1) als ophoogzand/draineerzand voor haventerreinen, bloembollenvelden (in Nederland), wegebouw, sportvelden, e.d.; (2) als industriezand, d.i. voornamelijk beton- en metselzand, maar ook asfaltzand en zand voor de productie van kalkzandsteen; (3) als zand voor de aanvulling van duinen, strand en vooroevers. Bij de ontginning zijn de puur fysische impact en de biologische impact bijzonder gade te slaan. De fysische impact kan leiden tot veranderde golf- en stromingspatronen en kan zo de functie van zandbanken als ‘schokdempers’ voor de kust ontregelen. De biologische impact kan direct zijn maar ook indirect door verhoogde troebelheid en mobilisatie van verontreiniging.

Het terugstorten van baggerspecie in de waterloop waaruit deze afkomstig is, wordt in VlareM I (2.3.7.b) ingedeeld als een klasse 2 – activiteit. Het terugstorten van baggerspecie in de rivier kan echter nefast zijn voor het aquatisch ecosysteem. Het opbaggeren en terug kleppen van sterk vervuilde sedimenten maakt immers een wijde verspreiding van de vervuiling mogelijk. De verontreiniging die aan de slibdeeltjes geadsorbeerd zijn, zullen samen met het opnieuw in suspensie gebracht materiaal in de waterkolom worden verspreid. Hierdoor kunnen bovendien relatief schone waterbodems bedreigd worden. Omdat het bij terugstorten van baggerspecie om zeer grote hoeveelheden baggerspecie gaat, herhaalt¹⁶ de Raad zijn vraag dat deze activiteit wordt gecatalogiseerd als klasse 1 – activiteit.

Daarnaast herhaalt de Raad ook zijn vraag dat in de betreffende sectorale voorschriften van VlareM II wordt opgenomen dat het terugstorten van baggerspecie enkel in uitzonderlijke gevallen mogelijk mag zijn, en het enkel kan gaan om niet-verontreinigende specie.

14) Analysedocument voor het Uitvoeringsplan Bagger- En Ruimingsspecie, OVAM, 22 juli 2003, p.47/171.

15) VLIZ Nieuwsbrief: informatie

over marien en kustgebonden onderzoek en beleid in Vlaanderen. Oostende: Vlaams Instituut voor de Zee. ISSN 1376-5027. No. 8 (juli 2003), Jan Seys, Zorgeloos zand-

winnen: op zee?, p.3-9/16.

16) MiNa-Raad, Advies van 6 februari 2003 over de herziening van titels I en II van het VLAREM (kleine trein), Ed. 2003/09, p.14-15/16.

Het terugstorten van specie is immers in strijd met de wettelijk vastgelegde afvalbeheershiërarchie, aangezien de vervuiling gewoon verplaatst wordt. Het terugstorten van verontreinigde specie is bovendien ook in strijd met het Verdrag van Parijs van 22 september 1992 dat ook door België werd geratificeerd en dat vanaf 25 maart 1998 – na afsluiting van de ratificatieprocedure – van toepassing is. Overeenkomstig dit Verdrag valt de Beneden-Zeeschelde onder de bepalingen van het Verdrag van Oslo wat concreet inhoudt dat voor het terugstorten van baggerspecie een vergunning nodig is die in principe enkel – ter vrijwaring van de kwaliteit van het marien milieu – kan worden afgeleverd voor niet-verontreinigde specie.

De Raad herhaalt ook zijn vraag dat een vergunningskader voor het onderwater terugstorten van baggerspecie wordt uitgewerkt en onder de vorm van sectorale milieuvergunningvoorwaarden in Vlarem II wordt vastgelegd. Het studiebureau Ecolas heeft daarover in 1998 in opdracht van de Administratie Waterwegen en Zeewezen een studie gemaakt.

De MiNa-Raad vraagt ook te onderzoeken in welke mate – hoe beperkt ook – de specie die momenteel teruggestort wordt in de waterloop of in het mariene milieu nuttig zou kunnen gebruikt worden ter vervanging van de zandwinning in zee.